

La desigualtat salarial a Espanya torna a la casella prepanidèmia

La crisi econòmica provocada per la pandèmia de la COVID-19 va impactar amb força sobre els ingressos dels espanyols. En poques setmanes, 600.000 treballadors van perdre la feina i més de 3,5 milions es van acollir als expedients de regulació temporal d'ocupació (ERTO). Les onades posteriors del coronavirus van continuar condicionant amb intensitat la situació del mercat laboral. No obstant això, dos anys després, la situació ha canviat de manera substancial: en el 1T 2022, el nivell d'ocupació (20,08 milions d'ocupats) ja és superior al previ a la pandèmia, i la taxa d'atur, del 13,6%, és 1 punt inferior a la taxa prepanidèmia.

En aquest article analitzem l'impacte que va tenir la pandèmia de la COVID-19 sobre la desigualtat dels ingressos a Espanya mitjançant la utilització de dades massives de nòmimes domiciliades a CaixaBank completament anonimitzades, així com les transferències públiques percebudes pels treballadors (subsidiis d'atur i ERTO). Aquestes dades es processen a gran velocitat mitjançant tècniques de *big data* i permeten una anàlisi amb un alt nivell de representativitat i de granularitat.¹ Aquesta informació ens permet concloure que, a l'abril del 2022, la recuperació del mercat laboral ha permès esborrar l'impacte de la pandèmia sobre la desigualtat dels ingressos salarials a Espanya.

Aquest estudi és una part d'un projecte de col·laboració amb investigadors de la Universitat Pompeu Fabra, de l'Institute of Political Economy and Governance (IPEG) i de CaixaBank Research que ha permès realitzar un seguiment de l'evolució de la desigualtat mes a mes des de l'inici de la pandèmia. Els resultats ampliat amb diferents indicadors de desigualtat per a tota la població o per a diferents subgrups, així com diverses publicacions, estan disponibles en aquest apartat de la nostra web: <https://inequality-tracker.caixabankresearch.com/ca>.

Retorn a la situació prepanidèmia en la desigualtat dels ingressos

L'anàlisi dels ingressos salarials en temps real mostra que, el 2022, s'ha desfet l'impacte de la pandèmia sobre la desi-

1. Per a més referències sobre la representativitat de les dades, vegeu Aspachs, O., Durante, R., Graziano, A., Mestres, J., Reynal-Querol, M. i Montalvo, J.G. (2021), «Tracking the impact of COVID-19 on economic inequality at high frequency», PLOS one, 16(3), a <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0249121>.

2. L'índex de Gini és l'índex de referència per analitzar el nivell de desigualtat salarial. Pot presentar valors entre 0 i 100. Les xifres més elevades reflecteixen nivells més elevats de desigualtat, i viceversa. La variació en l'índex de Gini en relació amb el febrer del 2020 està corregida per la variació estacional mitjana experimentada durant el mateix període dels anys 2018 i 2019.

La desigualtat torna a la casella de sortida a Espanya

Font: CaixaBank Research.

gualtat i que el seu nivell ja és molt semblant a l'existent abans de la pandèmia. En concret, a l'abril del 2022, l'índex de Gini² a Espanya se situa 0,4 punts per sota del nivell del febrer del 2020, just abans de l'inici de les restriccions.

El retorn a una situació de desigualtat salarial similar a la del febrer del 2020 és una fita remarcable, perquè la pandèmia va afectar amb força les nòmimes dels treballadors. La desigualtat a Espanya, mesurada per l'índex de Gini, va augmentar en 10,8 punts en només dos mesos, del febrer a l'abril del 2020, abans de les transferències públiques (vegeu el primer gràfic). Al llarg dels següents mesos, a mesura que es relaxaven les restriccions a la mobilitat, l'increment de la desigualtat es va anar moderant, però continuava sent elevat, per damunt dels 4 punts en la segona meitat del 2020. No va ser fins a la primavera del 2021, amb una major reactivació econòmica, que es va accelerar la reducció de la desigualtat.

Les transferències públiques van jugar un paper clau per contenir aquest augment de la desigualtat, ja que les ajudes van permetre, en el moment àlgid de la crisi, reduir la desigualtat en un 80% aproximadament. En concret, l'augment de la desigualtat dels ingressos salarials tenint en compte les transferències públiques entre el febrer i l'abril del 2020 va ser de 2,4 punts a Espanya, en lloc dels gairebé 11 punts d'increment de la desigualtat únicament salarial. Dos anys després, a l'abril del 2022, l'augment de la desigualtat s'ha reduït completament. Un detall curiós és que la desigualtat abans de les transferències públiques a l'abril del 2022 ha caigut, fins i tot, una mica més que incloent les ajudes, al contrari del que va succeir durant tota la pandèmia. Tot i que la diferència entre l'una i l'altra és petita, mostra com la forta millora del mercat de treball ha estat el principal factor que explica aquesta millora.

L'impacte de la pandèmia sobre la desigualtat dels ingressos s'ha esborrat per a tothom?

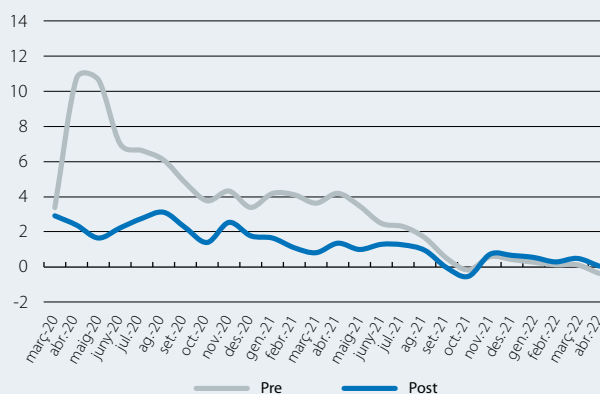
Una altra bona notícia és que tots els col·lectius tornen a la casella pre-pandèmia en termes de desigualtat salarial. A l'abril del 2022, ja va desaparèixer gairebé la totalitat de l'increment de la desigualtat dels ingressos per als treballadors de diferents franges d'edat, per a les dones i per als homes, i per als nascuts a Espanya o a l'estranger. Per a la majoria de col·lectius, la desigualtat és, fins i tot, inferior a l'existent abans de la pandèmia (vegeu el segon gràfic).

I això és així malgrat que l'impacte de la crisi econòmica derivada de la COVID-19 va ser molt diferent per a cada col·lectiu i es va intensificar més entre els col·lectius amb una major precarietat laboral. A l'abril del 2020, moment de major impacte de la COVID-19 sobre l'activitat econòmica, l'índex de Gini abans de les transferències públiques va augmentar en 16,3 punts per als joves (de 16 a 29 anys), 11 punts per als adults (de 30 a 49 anys) i 7 punts per als més grans (de 50 a 64 anys). Així mateix, la desigualtat entre els treballadors nascuts a l'estranger es va incrementar en 15,4 en relació amb el nivell pre-pandèmia, mentre que, per als nascuts a Espanya, va augmentar en 9,8 punts. L'increment de la desigualtat dels ingressos salarials entre el febrer i l'abril del 2020 va ser més similar entre sexes, amb un augment d'11,4 punts per a les dones i de 10,4 punts per als homes.

L'impacte de la pandèmia sobre la desigualtat dels ingressos s'ha esborrat a tot Espanya?

En termes de desigualtat salarial, totes les comunitats autònomes (CA) han tornat a una situació molt similar a la prèvia a la pandèmia. I això malgrat que la crisi econòmica derivada de la pandèmia va impactar amb més força en

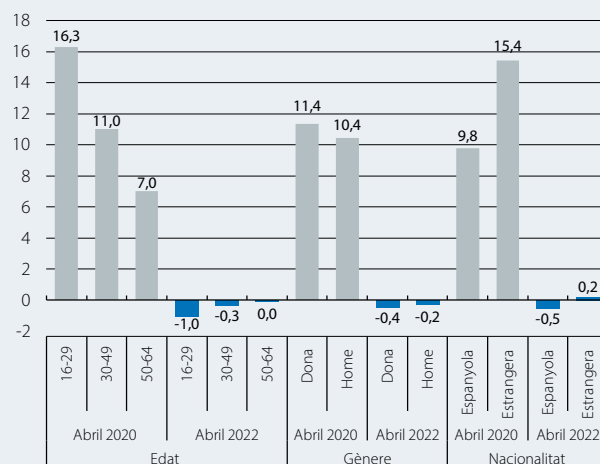
Espanya: evolució de l'índex de Gini
Variació en relació amb el febrer del 2020* (punts)

Notes: * Dades corregides de la variació estacional. «Pre» correspon a l'índex de Gini abans de les transferències del sector públic i «Post», a l'índex després de les transferències.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank.

Espanya: evolució de l'índex de Gini des de l'inici de la pandèmia per a diferents col·lectius

Variació en relació amb el febrer del 2020* (punts)

Notes: * Dades corregides de la variació estacional. L'índex de Gini per a cada col·lectiu corresponen als ingressos salarials abans de les transferències del sector públic.
Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank.

regions com les Balears i les Canàries, amb increments de l'índex de Gini de 18,8 i de 16,2 punts, respectivament, entre el febrer i l'abril del 2020, o a Catalunya, on va augmentar en uns 11 punts. Aquestes diferències entre regions són degudes al fet que la pandèmia va afectar més l'activitat econòmica de sectors turístics, com l'hoteleria i la restauració, i de les zones més urbanes.³

Dos anys després, el 2022, totes les CA s'acosten ja a la situació inicial en termes de desigualtat salarial, i algunes es troben en una situació, fins i tot, millor que just abans de la pandèmia (entre elles, les regions més turístiques).

3. Per a més detalls, vegeu l'article «Factors que expliquen la diferent pressió sobre la desigualtat a nivell regional», al Dossier de l'IM10/2021.

Com hem tornat a la casella prepanidèmia?: amb una resposta de polítiques públiques sense precedents i gràcies als ERTO

La ràpida i àmplia resposta de les polítiques públiques dutes a terme per pal·liar l'efecte de la pandèmia és la primera clau que n'explica la ràpida recuperació. Els treballadors es van quedar sense poder treballar per causes alienes a la seva voluntat, però van mantenir els llocs de treball gràcies als dispositius d'ERTO. Els ERTO també van permetre mantenir una part dels ingressos salarials i formen part essencial del conjunt de mesures de suport a les empreses i a les famílies que van conformar la important resposta de polítiques públiques per fer front a la crisi derivada de la COVID-19.⁴

D'altra banda, la forta recuperació econòmica a la sortida de la crisi a Espanya ha permès que hi hagi 20,08 milions d'espanyols treballant en el 1T 2022, 614.000 més que en el 1T 2019. L'impuls que ha comportat la represa de l'activitat ha implicat que l'augment de l'ocupació afavoreixi col·lectius que, normalment, tenien més dificultats per trobar feina, com els joves, les dones o els immigrants.

Reduir la desigualtat a Espanya continua sent un objectiu clau

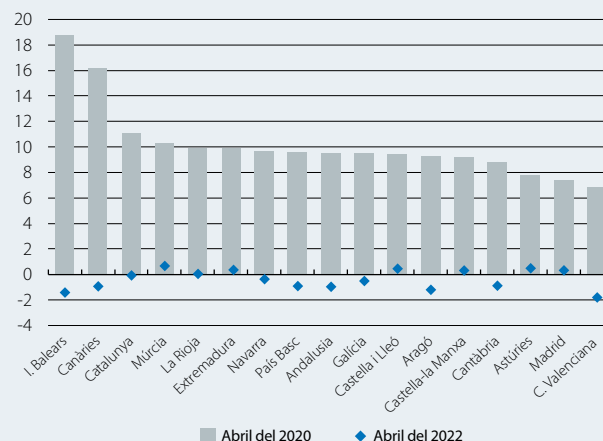
Malgrat la millora en l'àmbit de la desigualtat dels ingressos dels treballadors durant la passada crisi, no hauríem de caure en la complaença. Quan va esclatar la pandèmia, encara no s'havia recuperat el nivell de desigualtat previ a la crisi financera, i, per tant, és necessari continuar reduint-lo. El dinamisme en la creació d'ocupació, com hem vist en aquesta sortida de la pandèmia, és un element clau per aconseguir-ho: més i millors llocs de treball per a tots els col·lectius permeten una reducció real i efectiva de la desigualtat dels ingressos. D'altra banda, és necessari reforçar les polítiques encaminades a reduir la desigualtat. En aquest sentit, l'ingrés mínim vital és una política pública essencial per a les famílies amb pocs recursos i amb poca vinculació al mercat laboral. No obstant això, la introducció d'una política d'aquesta envergadura fa necessari avaluar-la, com ja està previst fer, i sobretot ajustar-la quan es coneguin els resultats d'aquestes avaluacions per millorar-ne l'eficàcia.

Així mateix, el 2022, el conflicte bèl·lic a Ucraïna i els colls d'ampolla tensionen a l'alça els preus de les primeres matèries i, de retruc, els preus de cada vegada més productes de la cistella de consum. La situació econòmica que s'albira és complexa, amb impactes molt diferents per sectors i per grups poblacionals, de manera que no podem

4. Per a més detalls, vegeu l'article «[Mesures econòmiques per contrarestar l'impacte de la COVID-19 a Espanya](#)», a l'IM04/2020.

Espanya: evolució de l'índex de Gini des de l'inici de la pandèmia per comunitats autònomes

Variació en relació amb el febrer del 2020 * (punts)

Notes: * Dades corregides de la variació estacional. L'índex de Gini per a cada comunitat autònoma corresponent als ingressos salarials abans de les transferències del sector públic. Font: CaixaBank Research, a partir de dades internes de CaixaBank.

abaixar la guàrdia.⁵ La utilitat de seguir en temps real l'impacte d'una crisi mitjançant l'evolució de la desigualtat o d'altres indicadors econòmics no perd rellevància, sobretot perquè aquest seguiment permet ajustar amb més rapidesa la resposta de la política econòmica i adoptar mesures per protegir els col·lectius més vulnerables, tal com s'ha fet amb èxit durant la crisi de la COVID-19.

Oriol Aspachs (CaixaBank Research),
Ruben Durante (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE),
Alberto Graziano (CaixaBank Research),
Josep Mestres (CaixaBank Research),
Jose G. Montalvo (UPF, IPEG i Barcelona GSE) i
Marta Reynal-Querol (ICREA-UPF, IPEG i Barcelona GSE)

5. Per a més detalls, vegeu l'article «[L'economia espanyola davant la guerra a Ucraïna](#)», a Les Claus del Mes de l'IM03/2022.